

Новели в законодавстві

Щодо підготовки арбітражних керуючих

Ірина Осійчук

завідувач сектору навчання арбітражних керуючих Управління з питань банкрутства Департаменту нотаріату, банкрутства та функціонування центрального засвідчувального органу Міністерства юстиції України

У сучасних умовах розвитку економіки в нашій державі стрімко набуває надзвичайної актуальності правовий статус центральної фігури процедури банкрутства – арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора). Адже саме на нього Закон покладає ключову функцію – здійснення неупередженого та антикризового менеджменту суб'єктом господарювання зі збереженням балансу між інтересами кредиторів і боржника на шляху відновлення платоспроможності останнього.

Поняття арбітражного керуючого в Україні вперше з'явилося у зв'язку із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про банкрутство» від 30.06.1999 р. № 784-XIV, яким Закон України «Про банкрутство» змінив назву на чинну «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Так, згідно зі статтею 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон) арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) – це фізична особа, яка має ліцензію, видану в установленому законодавством порядку, та діє на підставі ухвали господарського суду.

Відповідно до статті 31 Закону, арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) може бути призначено фізичну особу – суб'єкта підприємницької діяльності, яка має вищу юридичну або економічну освіту, володіє спеціальними знаннями та не є зацікавленою особою щодо боржника і кредиторів.

Процедура оволодіння спеціальними знаннями у сфері банкрутства регламентована підзаконними нормативно-правовими актами. Так, наказом Міністерства економіки України «Про затвердження Положення про порядок навчання та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих» від 17 березня 2001 р., (zareєстрованим в Міністерстві юстиції України 03 березня 2001 р. за № 302/5493), було закладено систему короткострокових семінарів.

В результаті проведеної адміністративної реформи повноваження державного органу з питань банкрутства покладені Указом Президента України від 06.04.2011 р. № 395/2011 на Міністерство юстиції України. Реалізуючи вказані повноваження, Міністерством юстиції прийнято наказ «Про затвердження Положення про систему підготовки арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів» від 12.09.2011 р. №2094/5, zareєстрований в Міністерстві юстиції України 14.09.2011 р. за №1084/19822, який змінив засади оволодіння спеціальними знаннями.

Відповідно до цього наказу, підготовка арбітражних керуючих – це проведення підготовчих курсів з отримання спеціальних знань у сфері відновлення платоспроможності та банкрутства і здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) під час провадження справи про банкрутство (далі – підготовчі курси) із видачею свідоцтва про присвоєння кваліфікації арбітражного керуючого (розпо-

рядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) у разі успішного складення іспиту. Право на проведення таких підготовчих курсів має заклад, який надає освітні послуги у сфері вищої освіти; здійснює підготовку фахівців за напрямами (спеціальностями) або «Право», або «Економіка та підприємництво», або «Менеджмент і адміністрування», або «Державне управління»; має третій або четвертий рівень акредитації за одним із вказаних напрямів (спеціальностей) протягом не менше трьох років або має досвід з проведення підвищення кваліфікації фахівців вузькоспеціалізованих профілів спільно з центральними органами виконавчої влади за цими напрямами (спеціальностями) не менше 10 років. Міністерство юстиції України на підставі письмових повідомлень закладів про намір проводити підготовчі курси формує перелік закладів, які проводять підготовчі курси, та розміщує його на офіційному веб-сайті Мін'юсту України в мережі Інтернет. Тобто на сьогодні лише вищі навчальні заклади можуть отримати право проводити такі підготовчі курси. І це є однією із новел у регулюванні відображених у цій статті відносин.

Для того, щоб пройти підготовку арбітражного керуючого, фізичній особі, крім повної вищої юридичної або повної вищої економічної освіти, необхідний і стаж роботи за спеціальністю не менше трьох років. Ця норма (а фактично це наступна новела у регулюванні) унеможливає виникнення ситуації, у якій особа без практичних навичок отримує право здійснювати управління та розпорядження активами боржника. Відсутність відповідного практичного досвіду фактично гарантує неналежне виконання арбітражним керуючим своїх обов'язків, потрапляння під вплив недобросовісних інших учасників справи про банкрутство.

Ще однією новелою в законодавстві щодо підготовки арбітражних керуючих

є і строк проведення підготовчих курсів. Так, у 2010-2011 роках підготовка арбітражного керуючого, а саме його навчання, тривала 5-10 днів, після чого майбутній арбітражний керуючий здавав іспит. Відповідно ж до наказу Міністерства юстиції, строк підготовчих курсів становить не менше одного календарного місяця.

Окрему увагу у статті слід приділити і тематиці проведення підготовчих курсів. До моменту передачі повноважень державного органу з питань банкрутства Міністерству юстиції України, підготовка арбітражних керуючих включала проведення занять на такі теми: загальні основи та концепція антикризового управління; правові аспекти антикризового управління; економічні основи антикризового управління; бізнес-планування, нарощування конкурентних переваг та фінансового оздоровлення підприємства; антикризовий менеджмент. На сьогодні тематика проведення підготовчих курсів така: банкрутство; економіка; цивільне законодавство та договірні відносини; господарське законодавство; господарський процес; трудове та пенсійне законодавство; виконавче провадження; приватизація та оцінка майна; державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень; контроль фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання та кримінальна відповідальність за порушення законодавства у сфері банкрутства. Як бачимо, значно розширено коло питань, які обов'язково включаються до програми проведення підготовчих курсів.

Після завершення підготовчих курсів заклад, який здійснював підготовку, проводить іспит осіб, які пройшли підготовку, з метою оцінки їхніх знань.

Іспит проводиться екзаменаційною комісією, яку очолює представник Міністерства юстиції України. Екзаменаційна комісія утворюється у кількості п'яти осіб (голова екзаменаційної комісії, два

члени – представники структурного підрозділу Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, що забезпечує реалізацію повноважень у сфері банкрутства, і два члени – представники від закладів, які проводили підготовчі курси). До участі в роботі екзаменаційної комісії з правом дорадчого голосу можуть бути включені представники господарських судів та інших державних органів, а також закладів та установ освіти, інших установ та організацій, арбітражні керуючі (за їх згодою).

Іспит складається з двох етапів. Перший етап полягає в підготовці письмових відповідей на питання білета. Загальний час для підготовки письмових відповідей на питання білета становить 60 хвилин. На другому етапі особа, що складає іспит, в усній формі надає відповіді на питання білета. Члени екзаменаційної комісії у разі потреби можуть ставити особі, яка складає іспит, уточнюючі питання.

Об'єктивність проведення іспиту забезпечується рівними умовами складання іспиту (однакова тривалість іспиту, кількість питань у білетах, єдині критерії оцінки) та відкритістю інформації про них.

Під час проведення іспиту забороняється використовувати нормативно-правові акти, підручники, навчальні посібники та інші джерела інформації. При користуванні під час іспиту сторонніми джерелами інформації особа, яка складає іспит, має бути відсторонена від участі в іспиті і вважається такою, що не склала його.

Для оцінки знань осіб, які складають іспит, використовується п'ятибальна система.

Оцінка проводиться всіма членами екзаменаційної комісії, присутніми на іспиті. Особи, які набрали загальну суму 35 балів і більше, вважаються такими, що успішно склали іспит. Особи, які на-

брали менше 35 балів, вважаються такими, що не склали іспит.

Особи, які не склали іспит, мають право скласти іспит у закладі, який здійснив підготовку, повторно лише один раз.

Особам, що успішно склали іспит, заклад видає свідоцтво про присвоєння кваліфікації арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

Строк дії свідоцтва становить два роки з моменту його видачі.

Протягом строку дії свідоцтва особа має право подавати його при зверненні за отриманням ліцензії на провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) для підтвердження наявності спеціальних знань у сфері відновлення платоспроможності і банкрутства та здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) під час провадження у справі про банкрутство.

У разі анулювання ліцензії арбітражного керуючого протягом строку дії свідоцтва з підстав, передбачених порядком контролю за дотриманням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), строк дії свідоцтва вважається припиненим і для отримання нової ліцензії особа повинна пройти підготовчі курси, скласти іспит і отримати нове свідоцтво в установленому цим Положенням порядку.

Міністерство юстиції України веде загальний облік осіб, яким видано свідоцтва, та використовує цю інформацію під час розгляду заяв на отримання ліцензії на провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів).

Все перераховане вище доводить наявність значної кількості новел у регулюванні підготовки арбітражних керую-

чих, які на думку Міністерства юстиції як державного органу з питань банкрутства, мають на меті ґрунтовне вдосконалення в цілому нормативного регулювання процедури банкрутства.

Наостанок декілька слів про нову редакцію закону, що регулює ці відносини. Так, 22.12.2011 р. Верховна Рада України прийняла Закон України № 4212-VI «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», яким викладено Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції. Прийнятим Законом, що набере чинності 18.01.2013 р., передбачається відміна ліцензування господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), натомість арбітражні керуючі стануть суб'єктами незалежної професійної діяльності.

Передбачається, що арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) зможе бути громадянин України, який має повну вищу юридичну або економічну освіту, стаж роботи за фахом не менше трьох років або одного року на керівних посадах після отримання повної вищої освіти, пройшов навчання та стажування протягом шести місяців у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства, володіє державною мовою та склав кваліфікаційний іспит.

Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) повинен буде один раз на два роки підвищувати кваліфікацію в порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства.

Як бачимо, врегулювання підготовки арбітражних керуючих у загальному нормативному регулюванні відносин у сфері банкрутства займає важливе місце і постійно вдосконалюється.